TEISINGUMO TEISMO (penktoji kolegija) SPRENDIMAS

2017 m. liepos 26 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė – Teisė kreiptis į teismą kilus tarptautiniams ginčams – Direktyva 2003/8/EB – Minimalios bendros teisinės pagalbos kilus tokiems ginčams taisyklės – Taikymo sritis – Valstybės narės teisės normos, kuriose numatyta, kad prie teisinės pagalbos prašymo pridėtų būtinų dokumentų vertimo išlaidos neatlyginamos“

Byloje C-670/15

dėl *Bundesarbeitsgericht* (Federalinis darbo teismas, Vokietija) 2015 m. lapkričio 5 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2015 m. gruodžio 15 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje, inicijuotoje

Jan Šalplachta,

TEISINGUMO TEISMAS (penktoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas J. L. da Cruz Vilaça, Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotojas A. Tizzano (pranešėjas), teisėjai M. Berger, E. Levits ir F. Biltgen,

generalinis advokatas M. Szpunar,

posėdžio sekretorius K. Malacek, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2016 m. lapkričio 9 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— J. Šalplachta, atstovaujamo advokatų K. Jurisch ir P. Probst,

— Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos M. Hellmann, T. Henze ir J. Mentgen,

— Čekijos vyriausybės, atstovaujamos L. Březinová, M. Smolek ir J. Vláčil,

— Ispanijos vyriausybės, atstovaujamos M. Sampol Pucurull,

— Europos Komisijos, atstovaujamos M. Heller ir M. Wilderspin,

susipažinęs su 2017 m. vasario 1 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

* Proceso kalba: vokiečių.

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2003 m. sausio 27 d. Tarybos direktyvos 2003/8/EB, numatančios teisės kreiptis į teismą įgyvendinimo tarptautiniuose ginčuose pagerinimą nustatant minimalias bendras teisinės pagalbos tokiems ginčams taisykles (OL L 26, 2003, p. 41; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 90), 1 ir 2 straipsnių išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant Jan Šalplachta inicijuotą bylą dėl jo ankstesnio darbdavio *Elektroanlagen & Computerbau GmbH* jam neišmokėto darbo užmokesčio.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

3 Direktyvos 2003/8 5, 6, 18 ir 23 konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„(5) Šia direktyva siekiama skatinti teisinės pagalbos taikymą tarptautiniuose ginčuose asmenims, neturintiems pakankamai lėšų tais atvejais, kai būtina užtikrinti tinkamai įgyvendinti teisę kreiptis į teismą [veiksmingą teisės kreiptis į teismą įgyvendinimą]. Visuotinai pripažinta teisė kreiptis į teismą taip pat įtvirtinta Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje.

(6) Neleistina, kad bylos šalies – nesvarbu, ar tai būtų ieškovas, ar atsakovas – lėšų stygius arba sunkumai, atsirandantys dėl ginčo tarptautinio pobūdžio, kliudytų tinkamai įgyvendinti teisę kreiptis į teismą.

<…>

(18) Valstybių narių teisinių sistemų sudėtingumas bei skirtumai ir išlaidos, susijusios su tarptautiniu ginčo pobūdžiu, neturėtų užkirsti galimybės kreiptis į teismą. Teisinė pagalba turėtų atitinkamai padengti visas išlaidas, tiesiogiai susijusias su tarptautiniu ginčo pobūdžiu.

<…>

(23) Kadangi teisinę pagalbą suteikia valstybė narė, kurioje vyksta teismas arba kurioje prašoma įvykdyti sprendimą, išskyrus ikiteisminę pagalbą, jei teisinės pagalbos prašytojas neturi nuolatinės gyvenamosios vietos ar paprastai negyvena valstybėje narėje, kurioje vyksta teismas, ta valstybė narė turi taikyti savo teisės aktus, laikydamasi šios direktyvos principų.“

4 Direktyvos 2003/8 1 straipsnyje „Tikslai ir taikymo sritis“ nustatyta:

„1. Šios direktyvos tikslas – pagerinti teisės kreiptis į teismą sąlygas kilus tarptautiniams ginčams nustatant minimalias bendras teisinės pagalbos tokiuose ginčuose taisykles.

2. Ji taikoma tarptautiniuose ginčuose, civilinėms ir komercinėms byloms neatsižvelgiant į teismo ar specializuoto teismo pobūdį. Tačiau ji netaikoma mokesčių, muitinių arba administracinėms byloms.

3. Šioje direktyvoje valstybė narė – tai valstybės narės, išskyrus Daniją.“

5 Šios direktyvos 2 straipsnyje „Tarptautiniai ginčai“ nustatyta:

„1. Šioje direktyvoje tarptautinis ginčas – tai toks ginčas, kai šios direktyvos kontekste teisinės pagalbos prašanti šalis turi nuolatinę gyvenamąją vietą arba vietą, kurioje paprastai gyvena ne toje valstybėje narėje, kurioje vyksta teismas ar kurioje turi būti vykdomas sprendimas.

2. Valstybė narė, kurioje šalis turi nuolatinę gyvenamąją vietą, yra nustatoma laikantis 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo [(OL L 12, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42)] 59 straipsnio.

3. Esminis momentas pagal šią direktyvą nustatant, ar yra tarptautinis ginčas, yra prašymo pateikimo laikas.“

6 Šios direktyvos 3 straipsnis „Teisė į teisinę pagalbą“ suformuluotas taip:

„1. Fiziniai asmenys, kurie yra ginčo, kuriam taikoma ši direktyva, šalys, turi teisę gauti tinkamą teisinę pagalbą, kad galėtų tinkamai [veiksmingai] įgyvendinti teisę kreiptis į teismą šioje direktyvoje nustatytomis sąlygomis.

2. Teisinė pagalba laikoma tinkama, kai ji užtikrina:

a) ikiteismines konsultacijas siekiant susitarti iki prasidedant teismo procesui;

b) teisinę pagalbą bei atstovavimą teisme ir gavėjo atleidimą nuo bylinėjimosi išlaidų, įskaitant 7 straipsnyje nurodytas išlaidas ir atlyginimą asmenims, teismo įpareigotiems atlikti veiksmus teisminio nagrinėjimo metu, arba pagalbą atlyginant šias išlaidas.

Valstybėse narėse, kuriose pralaimėjusioji šalis turi atlyginti antrosios šalies bylinėjimosi išlaidas, jei gavėjas pralaimi bylą, teisinė pagalba padengia antrosios šalies patirtas bylinėjimosi išlaidas kaip ji būtų padengusi tokias išlaidas, jei gavėjas nuolat ar paprastai gyventų valstybėje narėje, kurioje vyko teismas.

<…>“

7 Direktyvos 2003/8 5 straipsnio „Su finansiniais ištekliais susijusios sąlygos“ 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Valstybės narės teisinę pagalbą suteikia 3 straipsnio 1 dalyje nurodytiems asmenims, kurie dėl savo ekonominės padėties iš dalies arba visiškai negali atlyginti 3 straipsnio 2 dalyje nurodytų bylinėjimosi išlaidų, kad galėtų tinkamai įgyvendinti teisę kreiptis į teismą.

2. Asmens ekonominę padėtį įvertina valstybės narės, kurioje vyksta teismas, kompetentinga institucija atsižvelgdama į įvairius objektyvius veiksnius, tokius kaip pajamos, kapitalas ar šeimos padėtis, įskaitant asmenų, kurie yra finansiškai priklausomi nuo prašytojo, lėšų įvertinimą.“

8 Tos pačios direktyvos 7 straipsnyje „Su ginčo tarptautiniu pobūdžiu susijusios išlaidos“ nustatyta:

„Valstybėje narėje, kurioje vyksta teismas, suteikiama teisinė pagalba apima šias išlaidas, tiesiogiai susijusias su ginčo tarptautiniu pobūdžiu:

a) vertimą žodžiu;

b) teismo ar kompetentingos institucijos reikalaujamų ir gavėjų pateikiamų dokumentų, būtinų bylai išspręsti, vertimą;

c) kelionės išlaidas, kurias turi apmokėti prašytojas tais atvejais, kai pačių asmenų, susijusių su prašytojo byla, dalyvavimas teismo posėdyje būtinas pagal tos valstybės narės įstatymus ar pagal teismo sprendimą ir teismas nutaria, kad susiję asmenys negali būti apklausti jokiu kitu teismui priimtinu būdu.“

9 Direktyvos 2003/8 8 straipsnyje „Išlaidos, kurias atlygina nuolatinės gyvenamosios vietos ar vietos, kurioje asmuo paprastai gyvena, valstybė narė“ numatyta:

„Valstybė narė, kurioje teisinės pagalbos prašytojas turi nuolatinę gyvenamąją vietą ar vietą, kurioje jis paprastai gyvena, suteikia 3 straipsnio 2 dalyje nurodytą teisinę pagalbą, kurios reikia padengti:

a) išlaidas, susijusias su vietinio advokato arba bet kurio kito asmens, pagal įstatymą turinčio teisę teikti teisines konsultacijas, patirtas toje valstybėje narėje iki tol, kol buvo gautas teisinės pagalbos prašymas laikantis šios direktyvos valstybėje narėje, kurioje vyksta teismas, paslaugomis;

b) prašymo ir būtinų patvirtinamųjų dokumentų vertimą pateikiant prašymą tos valstybės narės institucijoms.“

10 Šios direktyvos 12 straipsnyje „Teisinę pagalbą teikianti institucija“ nustatyta:

„Teisinę pagalbą suteikia ar atsisako suteikti valstybės narės, kurioje vyksta teismas, kompetentinga institucija, nepažeisdama 8 straipsnio.“

11 Šios direktyvos 13 straipsnis „Teisinės pagalbos prašymų įteikimas ir perdavimas“ suformuluotas taip:

„1. Teisinės pagalbos prašymai gali būti įteikiami arba:

a) valstybės narės, kurioje prašytojas turi nuolatinę gyvenamąją vietą ar vietą, kurioje jis paprastai gyvena, kompetentingai institucijai (perduodančiajai institucijai),

b) valstybės narės, kurioje vyksta teismas ar kurioje turi būti vykdomas sprendimas, kompetentingai institucijai (priimančiajai institucijai).

2. Teisinės pagalbos prašymai yra sudaromi ir patvirtinamieji dokumentai išverčiami į:

a) kompetentingos priimančiosios institucijos valstybės narės oficialią kalba ar vieną iš jos kalbų, kuri atitinka vieną iš [Sąjungos] institucijų kalbų;

b) kitą kalbą, kurią ta valstybė narė yra nurodžiusi, kaip jai priimtiną kalbą laikantis 14 straipsnio 3 dalies.

<…>

4. Kompetentinga perduodančioji institucija padeda prašytojui užtikrindama, kad prie prašymo būtų pridėti visi patvirtinamieji dokumentai, kurių jos žiniomis reikia, kad prašymas būtų nagrinėjamas. Ji taip pat padeda prašytojui pasirūpindama būtinu patvirtinamųjų dokumentų vertimu laikydamasi 8 straipsnio b punkto.

Kompetentinga perduodančioji institucija perduoda prašymą kompetentingai priimančiajai institucijai kitoje valstybėje narėje per 15 dienų nuo tinkamai viena iš šio straipsnio 2 dalyje nurodytų kalbų sudaryto prašymo ir patvirtinamųjų dokumentų, jei būtina, išverstų į vieną iš tų kalbų, įteikimo dienos.

<…>

6. Valstybės narės negali imti mokesčio už paslaugas, suteiktas laikantis šio straipsnio 4 dalies. <…>“

Vokietijos teisė

12 Pagrindinės bylos faktinėms aplinkybėms taikytinos redakcijos *Zivilprozessordnung* (Civilinio proceso kodeksas, toliau – ZPO) 114 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Šalis, kuri dėl savo asmeninės ir finansinės padėties negali padengti teismo išlaidų arba gali jas padengti tik iš dalies ar keliais mokėjimais, pateikusi prašymą, gauna teisinę pagalbą, jei numatomas ieškinys ar gynyba teisme turi pakankamą galimybę laimėti ir jais nėra piktnaudžiaujama. Tarptautinei teisinei pagalbai Europos Sąjungos teritorijoje papildomai taikomi 1076–1078 straipsniai.“

13 ZPO 117 straipsnyje numatyta:

„(1) Teisinės pagalbos prašymas pateikiamas bylą nagrinėjančiam teismui; <…>

(2) Prie prašymo pridedama bylos šalies deklaracija apie asmeninę ir finansinę padėtį (šeiminė padėtis, profesija, turtas, pajamos ir išlaidos) ir atitinkami patvirtinamieji dokumentai. <…>“

14 ZPO 1076 straipsnyje numatyta:

„Tarptautinei teisinei pagalbai Europos Sąjungos teritorijoje, teikiamai pagal [Direktyvą 2003/8/EB], taikomi 114–127a straipsniai, jei nenumatyta kitaip.“

15 ZPO 1078 straipsnis suformuluotas taip:

„(1) Pateiktus tarptautinės teisinės pagalbos prašymus nagrinėja bylą nagrinėjantis teismas arba už sprendimo vykdymą atsakingas teismas. Prašymai turi būti surašyti vokiečių kalba, o patvirtinamieji dokumentai – išversti į vokiečių kalbą. <…>

<…>“

16 Pagrindinės bylos faktinėms aplinkybėms taikomos redakcijos *Gerichtsverfassungsgesetz* (Teismų organizavimo įstatymas) 184 straipsnio pirmas sakinys suformuluotas taip:

„Teismo procesas vyksta vokiečių kalba.“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

17 Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad 2013 m. rugsėjo 24 d. ir 2013 m. spalio 21 d. dokumentais J. Šalplachta, kurio gyvenamoji vieta yra Čekijos Respublikoje, pareiškė ieškinį *Arbeitsgericht Zwickau* (Cvikau darbo teismas, Vokietija) ir reikalavo priteisti iš *Elektroanlagen & Computerbau* jam nesumokėtą darbo užmokestį. Savo ieškinyje ieškovas pagrindinėje byloje taip pat prašė suteikti teisinę pagalbą bylinėjantis pirmojoje instancijoje.

18 2013 m. lapkričio 27 d. dokumentu ieškovas pagrindinėje byloje paprašė į prašomą teisinę pagalbą įtraukti ir dokumentų, įrodančių jo pajamas ir turtinę padėtį, vertimo, atlikto komercinio vertimų biuro Drezdene (Vokietija), išlaidas.

19 2014 m. balandžio 8 d. nutartimi *Arbeitsgericht Zwickau* (Cvikau darbo teismas) patenkino teisinės pagalbos bylinėjantis pirmojoje instancijoje prašymą, bet atsisakė įtraukti į šią pagalbą minėtų dokumentų vertimo išlaidas.

20 2015 m. balandžio 15 d. sprendimu *Landesarbeitsgericht Chemnitz* (Chemnico apygardos darbo teismas, Vokietija) atmetė ieškovo pagrindinėje byloje skundą dėl tokio sprendimo. Šis teismas visų pirma pažymėjo, kad pagal Direktyvos 2003/8 nuostatas prie teisinės pagalbos prašymo pridėtų dokumentų vertimo išlaidos atlyginamos tuomet, kai šis prašymas pateikiamas perduodančiajai institucijai, kaip ji suprantama pagal šios direktyvos 13 straipsnio 1 dalies a punktą, t. y. valstybės narės, kurioje prašytojas turi nuolatinę gyvenamąją vietą ar vietą, kurioje jis paprastai gyvena, kompetentingai institucijai. Tačiau šiose nuostatose nenumatyta padengti šių išlaidų, kai prašymas pateikiamas tiesiogiai priimančiajai institucijai, kaip ji suprantama pagal šios direktyvos 13 straipsnio 1 dalies b punktą, t. y. valstybės narės, kurioje vyksta teismas ar kurioje turi būti vykdomas sprendimas, kompetentingai institucijai, kaip yra nagrinėjamu atveju.

21 Be to, anot to teismo, pagal ZPO 114 ir 1078 straipsnius teisinė pagalba apima tik su teismo procesu susijusias išlaidas. Taigi ši pagalba neapima dokumentų, skirtų pateikti per teisinės pagalbos prašymo nagrinėjimo procedūrą, vertimo išlaidų, nes šios išlaidos laikomos nesusijusiomis su teismo procesu.

22 Ieškovas pagrindinėje byloje dėl pastarojo sprendimo pateikė kasacinį skundą *Bundesarbeitsgericht* (Federalinis darbo teismas, Vokietija). Šis teismas mano, kad iš Direktyvos 2003/8 nėra pakankamai aišku, ar ir kiek valstybė narė, kurioje vyksta teismas, turi padengti prie teisinės pagalbos prašymo pridėtų dokumentų vertimo išlaidas, kai, kaip pagrindinėje byloje, teisinės pagalbos prašantis asmuo pats pasirūpino šių dokumentų vertimu ir pateikė prašymą tiesiogiai bylą iš esmės nagrinėti kompetentingam teismui, kuris taip pat kompetentingas nagrinėti ir šį prašymą kaip priimančioji institucija, kaip ji suprantama pagal šios direktyvos 13 straipsnio 1 dalies b punktą. Vis dėlto jis pažymi, kad atsisakymu įtraukti į teisinę pagalbą šių dokumentų vertimo išlaidas, darant prielaidą, kad tai yra teisės į veiksmingą teisminę gynybą ribojimas, siekiama teisėto tikslo neužkrauti valstybės narės, kurioje vyksta teismas, biudžetui išlaidų, kurias turi padengti kita valstybė narė, kurioje yra prašymą pateikusio asmens nuolatinė gyvenamoji vieta ar vieta, kurioje jis paprastai gyvena.

23 Tokiomis aplinkybėmis *Bundesarbeitsgericht* (Federalinis darbo teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar tam, kad fizinis asmuo galėtų pasinaudoti teise į veiksmingą teisminę gynybą tarptautinio ginčo, kaip jis suprantamas pagal Direktyvos 2003/8 1 ir 2 straipsnius, atveju, būtina, kad Vokietijos Federacinės Respublikos garantuojama teisinė pagalba apimtų ieškovo patirtas deklaracijos ir teisinės pagalbos prašymo patvirtinamųjų dokumentų vertimo išlaidas, kai pareikšdamas ieškinį teisme, kuris yra ir priimančioji institucija, kaip ji suprantama pagal [šios] direktyvos 13 straipsnio 1 dalies b punktą, ieškovas kartu pateikia teisinės pagalbos prašymą, o vertimu pasirūpino pats?“

Dėl prejudicinio klausimo

24 Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2003/8 3, 8 ir 12 straipsniai kartu turi būti aiškinami taip, kad valstybės narės, kurioje vyksta teismas ir kurioje fizinis asmuo, kurio nuolatinė ar įprasta gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje narėje, pateikė teisinės pagalbos kilus tarptautiniam ginčui prašymą, garantuojama teisinė pagalba apima ir šio asmens patirtas prie šio prašymo pridėtų būtinų dokumentų vertimo išlaidas.

25 Norint atsakyti į šį klausimą pažymėtina, kad pagal Direktyvos 2003/8 5 konstatuojamąją dalį šia direktyva siekiama skatinti teisinės pagalbos taikymą, kilus tarptautiniams ginčams, civilinėse ir komercinėse bylose asmenims, neturintiems pakankamai lėšų teisei į veiksmingą teisminę gynybą įgyvendinti, kaip numatyta Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio trečioje pastraipoje.

26 Iš tiesų, kaip nurodyta šios direktyvos 6 konstatuojamojoje dalyje, bylos šalies lėšų stygius arba sunkumai, atsirandantys dėl ginčo tarptautinio pobūdžio, negali kliudyti tinkamai įgyvendinti teisę kreiptis į teismą.

27 Šiuo klausimu pažymėtina, kad iš direktyvos matyti, jog kalbos barjeras negali kliudyti asmeniui, kurio nuolatinė ar įprasta gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje narėje nei ta, kurioje vyksta teismas, visapusiškai remtis savo teisėmis kitoje valstybėje narėje, kai proceso kalba toje kitoje valstybėje narėje skiriasi nuo vartojamos pirmojoje valstybėje narėje. Šis reikalavimas taip pat taikomas dokumentams ir įrodymams, kurie dėl ginčo tarptautinio pobūdžio pateikiami kita negu proceso kalba ir dėl šios priežasties turi būti išversti.

28 Tokiomis aplinkybėmis pažymėtina, kad šios direktyvos 3 straipsnio 1 ir 2 dalyse užtikrinama fizinių asmenų, kurie yra tarptautinio ginčo civilinėse ir komercinėse bylose šalys, teisė gauti „tinkamą“ teisinę pagalbą.

29 Kiek tai susiję su teisinės pagalbos prašymo pateikimo procedūra, siekiant užtikrinti veiksmingą teisės kreiptis į teismą įgyvendinimą, Direktyvos 2003/8 13 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad teisinės pagalbos prašymą teikiantis asmuo turi dvi galimybes: jis gali pateikti teisinės pagalbos prašymą arba valstybės narės, kurioje yra jo nuolatinė ar įprasta gyvenamoji vieta, kompetentingai institucijai, kuri šios direktyvos 13 straipsnio 1 dalies a punkte nurodyta kaip perduodančioji institucija, arba valstybės narės, kurioje vyksta teismas ar kurioje turi būti vykdomas sprendimas, kompetentingai institucijai, kuri šios direktyvos 13 straipsnio 1 dalies b punkte nurodyta kaip priimančioji institucija.

30 Dėl teisinės pagalbos apimties visų pirma pasakytina, kad Direktyvos 2003/8 3 straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog ši pagalba laikoma „tinkama“, kai ji prašytojui užtikrina ikiteismines konsultacijas, teisinę pagalbą, atstovavimą teisme ir atleidimą nuo bylinėjimosi išlaidų arba jų atlyginimą, įskaitant, jei reikia, kitos šalies patirtas išlaidas, jei teisinės pagalbos gavėjas pralaimi bylą.

31 Be to, pagal šios direktyvos 7 straipsnį valstybėje narėje, kurioje vyksta teismas, suteikiama teisinė pagalba apima išlaidas, tiesiogiai susijusias su ginčo tarptautiniu pobūdžiu, t. y. vertimą žodžiu, teismo ar kompetentingos institucijos reikalaujamų ir pagalbos gavėjo pateikiamų dokumentų, būtinų bylai išspręsti, vertimą, taip pat galimas kelionės išlaidas, kurias turi apmokėti prašytojas.

32 Galiausiai šios direktyvos 8 straipsnyje „Išlaidos, kurias atlygina nuolatinės gyvenamosios vietos ar vietos, kurioje asmuo paprastai gyvena, valstybė narė“ numatyta, kad ši valstybė narė padengia išlaidas, susijusias su vietinio advokato arba bet kurio kito asmens, pagal įstatymą turinčio teisę teikti teisines konsultacijas, paslaugomis, patirtas jos teritorijoje iki tol, kol buvo gautas teisinės pagalbos prašymas valstybėje narėje, kurioje vyksta teismas, taip pat teisinės pagalbos prašymo ir būtinų prie jo pridėtų dokumentų vertimą, kai prašymas pateikiamas valstybės narės, kurioje yra asmens nuolatinė ar įprasta gyvenamoji vieta, institucijoms.

33 Nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą grindžia abejonėmis dėl to, kuri valstybė narė turi padengti prie teisinės pagalbos prašymo pridėtų būtinų dokumentų vertimo išlaidas, kai pagalbos prašantis asmuo pasinaudojo Direktyvos 2003/8 13 straipsnio 1 dalies b punkte numatyta galimybe pateikti šį prašymą tiesiogiai priimančiajai institucijai.

34 Pirma, konstatuotina, kad teisinė pagalba, kurią gauti turi turėti galimybę kiekvienas fizinis asmuo, kuris yra tarptautinio ginčo šalis, remiantis šios direktyvos 3 straipsnio 2 dalimi turi būti „tinkama“, kad būtų veiksmingai įgyvendinta teisė kreiptis į teismą.

35 Taigi teisinės pagalbos prašymo pateikimas perduodančiajai ar priimančiajai institucijai, kaip savo išvados 42 punkte pažymėjo generalinis advokatas, yra išankstinė teisės veiksmingai kreiptis į teismą užtikrinimo sąlyga; šia direktyva siekiama užtikrinti šią teisę, kaip numatyta Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio trečioje pastraipoje.

36 Šiomis aplinkybėmis pažymėtina, kad, remiantis Direktyvos 2003/8 visuma, prie teisinės pagalbos prašymo pridedami dokumentai yra labai svarbūs. Pagal šios direktyvos 5 straipsnio 1 dalį teisinė pagalba teikiama asmenims, kurie dėl savo ekonominės padėties iš dalies arba visiškai negali atlyginti bylinėjimosi išlaidų. Pagal šios direktyvos 5 straipsnio 2 dalį asmens ekonominę padėtį įvertina valstybės narės, kurioje vyksta teismas, kompetentinga institucija, atsižvelgdama į įvairius objektyvius veiksnius, kaip antai pajamas, kapitalą ar šeiminę padėtį. Taigi pagalbos prašytojui nepateikus tam tikrų dokumentų, įrodančių jo asmeninę ar finansinę padėtį, teisinės pagalbos prašymas negali būti patenkintas. Todėl šie dokumentai yra tokios pagalbos gavimo išankstinė sąlyga.

37 Antra, primintina, kad pagal Direktyvos 2003/8 12 straipsnį, siejamą su jos 23 konstatuojamąja dalimi, teisinę pagalbą suteikia ar atsisako suteikti valstybė narė, kurioje vyksta teismas, „nepažeisdama [šios direktyvos] 8 straipsnio“.

38 Vis dėlto, kiek tai svarbu pagrindinėje byloje, pažymėtina, kad pagal šios direktyvos 8 straipsnio b punktą valstybė narė, kurioje yra teisinės pagalbos prašytojo nuolatinė ar įprasta gyvenamoji vieta, suteikia teisinę pagalbą, kurios reikia pagalbos prašymo ir būtinų patvirtinamųjų dokumentų vertimo išlaidoms padengti, „pateikiant prašymą tos valstybės narės institucijoms“.

39 Tokiomis aplinkybėmis Direktyvos 2003/8 8 straipsnio b punkto pabaigoje pateiktas patikslinimas turi būti suprantamas taip, kad tai nėra sąlyga, kurią teisinės pagalbos prašytojas turi įvykdyti visais atvejais, norėdamas gauti šių išlaidų atlyginimą; šie žodžiai tik apibrėžia atvejį, kai tokios pagalbos gavėjo išlaidos gali būti padengiamos valstybėje, kurioje yra jo nuolatinė ar įprasta gyvenamoji vieta, tačiau neatmetama galimybė, kad, kaip pagrindinėje byloje, prašymas bus pateiktas valstybėje narėje, kurioje vyksta teismas.

40 Kitaip tariant, kaip savo išvados 53 punkte iš esmės pažymėjo generalinis advokatas, Direktyvos 2003/8 8 straipsnio b punktą reikia suprasti taip, kad jame numatyta bendros taisyklės, pagal kurią su ginčo tarptautiniu pobūdžiu susijusias išlaidas padengia valstybė narė, kurioje vyksta teismas, išimtis, t. y. tai, kad teisinės pagalbos prašymo ir prie jo pridėtų būtinų dokumentų vertimo išlaidas turi padengti valstybė narė, kurioje yra pagalbos prašytojo nuolatinė ar įprasta gyvenamoji vieta.

41 Trečia, konstatuotina, kad valstybės narės, kurioje vyksta teismas, atsisakymas padengti prie teisinės pagalbos prašymo pridėtų būtinų dokumentų vertimo išlaidas prieštarautų Direktyvos 2003/8 tikslams, nurodytiems šio sprendimo 25–27 punktuose ir susijusiems su teisės veiksmingai kreiptis į teismą tarptautinių ginčų atveju užtikrinimu, nes teisinės pagalbos prašytojas nukentėtų pasirinkęs pateikti pagalbos prašymą tiesiogiai priimančiajai institucijai.

42 Iš tiesų, kaip matyti iš šio sprendimo 29 punkto, Direktyvos 2003/8 13 straipsnyje teisinės pagalbos prašytojui suteikiama teisė pasirinkti vieną iš dviejų alternatyvių ir hierarchinės tvarkos neturinčių galimybių, t. y. jis gali pateikti teisinės pagalbos prašymą arba perduodančiajai institucijai, arba priimančiajai institucijai.

43 Jei prie teisinės pagalbos prašymo pridėtų būtinų dokumentų vertimo išlaidos būtų padengiamos tik tuo atveju, kai teisinės pagalbos prašytojas kreipiasi į valstybės narės, kurioje yra jo nuolatinė ar įprasta gyvenamoji vieta, kompetentingas institucijas, tai klaidingai lemtų, kad su šiomis išlaidomis susijusios teisinės pagalbos gavimas priklausytų nuo suinteresuotojo asmens pasirinktos procedūrinės alternatyvos, ir Direktyvos 2003/8 13 straipsnio 1 dalies b punktas, kuriame numatyta galimybė pateikti teisinės pagalbos prašymą tiesiogiai priimančiajai institucijai, netektų prasmės.

44 Be to, kaip savo išvados 46 punkte pažymėjo generalinis advokatas, tokių išlaidų neįtraukimas potencialiai verstų prašytoją pasirinkti labiau varžantį procedūrinį sprendimą. Užuot pateikęs teisinės pagalbos prašymą tiesiogiai teismui, kompetentingam nagrinėti ginčą iš esmės, prašytojas būtų priverstas pradėti du atskirus procesus: pirmąjį valstybės narės, kurioje vyksta teismas,

kompetentingame teisme, kad laikytųsi procesinių terminų, ir antrąjį valstybės narės, kurioje yra jo nuolatinė gyvenamoji vieta ar vieta, kurioje jis paprastai gyvena, kompetentingose institucijose, kad gautų išlaidų, patirtų dėl teisinės pagalbos prašymo, atlyginimą.

45 Tokia situacija būtų kliūtis asmeniui, kuris yra tarptautinio ginčo šalis ir neturi lėšų, reikalingų teismo išlaidoms padengti, ir kurio situacija sudėtingesnė dėl ginčo tarptautinio pobūdžio, veiksmingai naudotis teise kreiptis į teismą.

46 Dar reikia patikslinti, kad pagal Direktyvos 2003/8 pavadinimą ji skirta „teisės kreiptis į teismą įgyvendinimo tarptautiniuose ginčuose pagerinim[ui]“; ja pakeičiama bendradarbiavimo teisinės pagalbos srityje sistema, įtvirtinta 1977 m. sausio 27 d. Strasbūre pasirašytame Europos Tarybos susitarime dėl teisinės pagalbos prašymų perdavimo, kuriame buvo numatyti pranešimo ir perdavimo mechanizmai, tačiau nenagrinėtas klausimas dėl valstybėje narėje, kurioje vyksta teismas, teikiamos teisinės pagalbos apimties.

47 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į prejudicinį klausimą reikia atsakyti: Direktyvos 2003/8 3, 8 ir 12 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad valstybės narės, kurioje vyksta teismas ir kurioje fizinis asmuo, kurio nuolatinė ar įprasta gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje narėje, pateikė teisinės pagalbos kilus tarptautiniam ginčui prašymą, garantuojama teisinė pagalba apima ir šio asmens patirtas prie šio prašymo pridėtų būtinų dokumentų vertimo išlaidas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

48 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (penktoji kolegija) nusprendžia:

2003 m. sausio 27 d. Tarybos direktyvos 2003/8/EB, numatančios teisės kreiptis į teismą įgyvendinimo tarptautiniuose ginčuose pagerinimą nustatant minimalias bendras teisinės pagalbos tokiems ginčams taisykles, 3, 8 ir 12 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad valstybės narės, kurioje vyksta teismas ir kurioje fizinis asmuo, kurio nuolatinė ar įprasta gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje narėje, pateikė teisinės pagalbos kilus tarptautiniam ginčui prašymą, garantuojama teisinė pagalba apima ir šio asmens patirtas prie šio prašymo pridėtų būtinų dokumentų vertimo išlaidas.

Parašai.